

Miten meni... menee työpaikalla?

Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet

Marianne Leskinen, neuvottelupäällikkö
Tehy ry, edunvalvonta

Työsuhteen ehdot

1. Työsopimus (työnantajan ja työntekijän välillä)
2. Työehtosopimus (työnantajaliitto ja työntekijäliitto)
3. Lainsäädäntö (ajantasainen lainsäädäntö www.finlex.fi)
  - Työsuhteen keskeiset lait mm.
    - **Työsopimuslaki**: työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet
    - **Työaikalaki**
    - **Vuosilomalaki**
    - **Laki yhteistoiminnasta yrityksissä**
    - **Laki yksityisyyden suojasta työelämässä**
    - **Työturvallisuuslaki**

Noudatetaan lainsäädäntöä ellei työehtosopimuksissa sovittu toisin

Työsopimus

- Työsopimus: **TA ja TT solmivat työsopimuksen**, jossa sovitaan työsuhteen keskeiset ehdot
  - Toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen
  - Työaika: kokoaikainen tai osa-aikainen esim. 20 h/ vk tai 0-sopimus
  - Työtehtävät
  - Työntekopaikka
  - Palkka
  - Työajan sijoittelu (päivätyö, ilta- ja viikonlopputyö)

Mitä työehtosopimuksessa sovitaan?

- Neuvotellaan alalla noudatettavat vähimmäisehdot
- Alan vähimmäispalkat
- Parannuksia verrattuna laissa säädettyyn tasoon
Vuosilomalaki: loman ansainta, lomarahaa
Työsopimuslaki ja sairausvakuutuslaki: palkalliset
sairaspoissaolojaksot, palkallinen äitiysvapaa
- Voimassa tietyn sopimuskauden ajan
- **Neuvotteluosapuolina Työnantajaliitto ja Työntekijäliitto**

Työsopimuksen muoto ja kesto TSL 1:3

- **Työsopimus on voimassa toistaiseksi, jollei sitä ole perustellusta syystä tehty määräaikaiseksi.**
- Jos ei perusteltua syytä määräaikaiselle sopimukselle.
→ sopimus suoraan lain nojalla toistaiseksi voimassa oleva!
- Toistuvien määräaikaisten työsopimusten käyttö ei ole sallittua silloin, kun määräaikaisten työsopimusten lukumäärä, yhteenlaskettu kesto tai niistä muodostuva kokonaisuus osoittaa työnantajan työvoimatarpeen pysyväksi

Työsopimuksen muoto ja kesto TSL 1:3

- Työsopimus on voimassa toistaiseksi, jollei sitä ole perustellusta syystä tehty määräaikaiseksi

PERUSTELTU SYY

- Sijaisuus (perhevapaa, vuosiloma, sairausloma, opintovapaa tms.) aina yksilöittävä ketä sijaistetaan
- Kausiluontoinen työ (esim. jäätelömyyjä)
- Projekti
- Jatkuva työvoiman tarve ei ole peruste: TT on vakinaistettava
- Ostopalvelusopimus ei ole peruste tehdä määräaikaista sopimusta

Tehtävä määräaikaisesta työsopimuksesta

- Työntekijä LH, tehnyt ajalla 1.3.2014 – 1.4.2016 11 kpl määräaikaisia työsopimuksia. Jokaiselle määräaikaiselle työsopimukselle ollut peruste. Olisiko pitänyt vakinaistaa?
- 1.3.-20.4.2014; peruste: sairauslomasijaisuus
- 21.4.-22.6.2014; peruste: perhevapaasijaisuus
- 23.6.-11.7.2014 perhevapaasijaisuus
- 12.7.-14.9.2014 peruste: vuosilomasijaisuus
- 14.9.-30.11.2014 peruste: sairauslomasijaisuus
- 1.12.-31.12.2014 peruste: sairauslomasijaisuus
- 1.1. -31.1.2015 peruste: sairauslomasijaisuus
- 1.2.-22.3.2015 määräaikainen; vuosilomasijaisuus
- 23.3.-6.9.2015 peruste; perhevapaasijaisuus
- 7.9.2015-10.1.2016 määräaikainen, varautuminen toiminnan muutoksiin.
- 11.1.-1.4.2016 määräaikainen, peruste Vuosilomasijaisuus.

Työntekijän yleinen velvollisuus TSL 3:1

- Työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta.
- Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.

MUISTETTAVA:

Työsuhteessa työntekijän keskeisin velvollisuus on tehdä sovittu työ ja työnantajan keskeisin velvollisuus on maksaa sovittu palkka.

Kilpaileva toiminta TSL 3:3

- Työntekijä ei saa tehdä toiselle sellaista työtä tai harjoittaa sellaista toimintaa, joka huomioon ottaen työn luonne ja työntekijän asema **ilmeisesti vahingoittaa hänen työnantajaansa** työsuhteissa noudatettavan hyvän tavan vastaisena **kilpailutekona**
- **Kielletty siis kilpaileva toiminta ja kilpailevan toiminnan valmistelu**
- **Työsuhteessa olevalla työntekijällä on tehyläisissä ammateissa AINA OIKEUS tehdä toiselle työnantajalle työtä**

Liike- ja ammattisalaisuudet 3:4

- Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia.
- Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kiello jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.
- Ammatti- ja liikesalaisuudet ovat työnantajalle merkityksellisiä tietoja, kyseessä ovat esimerkiksi taloudelliset ja tekniset tiedot tietokoneohjelmista, asiakasrekistereistä tai työmenetelmistä

Salassapitovelvollisuus

- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 17 §
Terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen.
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 4 luku 1 3
Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot salassa pidettäviä

Työnantajan yleisvelvoite TSL 2:1

- Työnantajan on edistettävä suhteitaan työntekijöihin ja työntekijöiden keskinäisiä suhteita.
- Työnantajan on huolehdittava, että työntekijä voi suoriutua työstään myös yrityksen toimintaa, tehtävää työtä tai työmenetelmiä muutettaessa tai kehitettäessä.
- Työnantajan on pyrittävä edistämään työntekijän mahdollisuuksia kehittyä kykyjensä mukaan työurallaan.

Syrjintäkielto ja tasapuolinen kohtelu TSL 2:2

- Työnantaja ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa työntekijöitä eri asemaan **iän, terveydentilan, vammaisuuden, kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen, kielen, uskonnon, mielipiteen, vakaumuksen, perhesuhteiden, ammattiyhdistystoiminnan, poliittisen toiminnan yms.** seikan vuoksi.
- Tasa-arvolaki
- Yhdenvertaisuuslaki: syrjinnän käsitteestä, vastatoimien kiellosta ja todistustaakasta

Syrjintäkielto ja tasapuolinen kohtelu TSL 2:2

- Määräaikaisia ja osa-aikaisiin työsuhteisiin ei saa työsopimuksen kestoajan / työajan pituuden vuoksi soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin muissa työsuhteissa, ellei se ole perusteltua asiallisista syistä.
- Työnantajan on kohdeltava työntekijöitä tasapuolisesti, ellei siitä poikkeaminen ole työntekijöiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua.
- Työhönotossa ei saa syrjiä / työnhakijoita ei saa syrjiä

Sama palkka samasta työstä!

Milloin palkkoja harmonisoidaan?

1. Sama työnantaja, sama tai samanarvoinen työ, josta maksetaan eritasoisia palkkoja.
  - Maksettava sama palkka
2. Liikkeen luovutus
  - Eritasoiset tehtäväkohtaiset palkat, harmonisoitava kohtuullisessa ajassa.
3. Naisten ja miesten palkkaerot samanarvoisessa työssä
  - Maksettava sama palkka + hyvitys!

Sama tai samanarvoinen työ: erilaiset palkat

- Sama työnantaja, sama tai samanarvoinen työ, josta maksetaan eritasoisia tehtäväkohtaisia palkkoja, sijoittuminen vaativuusryhmiin, palkkaluokkiin vaihtelee.

Aikaisemmin maksettu esim.

- Tehtäväkohtaista lisää tietyistä vaativammista tehtävistä
- Lisäkoulutuksesta
- Yleisesti palkattu työehtosopimuksen vähimmäistasoa korkeampaan palkkaluokkaan

- Sittemmin palkattu uudet työntekijät samoihin tai samanarvoisiin tehtäviin matalammalla palkalla.

Palkkaerot on harmonisoitava

1. Selvitettävä tehtävien sisällöt: varmistettava, että kyse samasta tai samanarvoisesta työstä
2. Työnantajalta pyydettävä tiedot palkkaryhmiin sijoittumisesta, vaativuusryhmistä ja tehtäväkohtaisista palkoista.
3. Varmista, että palkkaero ei perustu esim. heko-lisään tai kokemuslisän.
4. Vaatimus palkkaerojen korjaamiseksi, palkkasaatavat maksettava takautuvasti. Jos TA kieltäytyy: riitautetaan
  - työehtosopimuksen tulkinta (työtuomioistuin) tai
  - muutoin palkkasaatavana (käräjäoikeus)

Liikkeen luovutus TSL 1:10

- Liikkeen luovutuksella tarkoitetaan esim. yrityksen tai sen toiminnallisen osan luovuttamista toiselle työnantajalle, jos toiminta säilyy luovutuksen jälkeen samana tai samankaltaisena

= palkanmaksaja eli työnantaja vaihtuu, mutta sama toiminta jatkuu!

- Liikkeen luovutushetkellä voimassa olevista työsuhhteista johtuvat oikeudet ja velvollisuudet sekä niihin liittyvät työsuhde-etuudet siirtyvät liikkeen uudelle omistajalle tai haltijalle.

= työsuhteet jatkuvat ennallaan = työnteko jatkuu ennallaan, vaikka palkanmaksaja vaihtuu : ei uusia työsopimuksia!

Liikkeen luovutus: seurauksena erilaisia palkkoja

- Siirtyneiden ja palveluksessa jo olleiden TT:n palkat ja muut työsuhteen ehdot voivat poiketa toisistaan huomattavastikin.
  - Luovutuksen saajan työehtosopimusta noudatetaan sopimuskauden päättymisen jälkeen (pääsääntö).
  - Muista Sostessin palkkasopimuksen siirtymämääräykset, sovellettava kun siirrytään noudattamaan Sostessiä.
- Työnantaja ei voi yhdenmukaistaa luovutuksessa siirtyneiden työntekijöiden ja palveluksessaan jo olevien työntekijöidensä palkkausta ilman laissa tarkoitettua irtisanomisperustetta.

...jotka on harmonisoitava kohtuullisen ajan kuluessa

- Vaikka erilaisten palkkausjärjestelmien soveltamiselle on ollut liikkeen luovutushetkellä hyväksyttävä syy, TA:n on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan siihen, että erot korjaantuvat.
- TA:n palkkausjärjestelmässä sovellettavat palkkausperusteet eivät saa muodostua pysyvästi toisistaan poikkeaviksi samaa tai samanarvoista työtä tekevien työntekijöiden osalta.
- KKO 2013:10

Työturvallisuus TSL 2:3

- Työnantajan on huolehdittava työturvallisuudesta työntekijän suojelemiseksi tapaturmilta ja terveydellisiltä vaaroilta niin kuin työturvallisuuslaissa säädetään.
- HUOM! Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelun yhteistoiminnasta
- Jos työpaikalla säännöllisesti työskentelee vähintään kymmenen työntekijää, **työntekijöiden on valittava keskuudestaan työsuojeluvaltuutettu ja kaksi varavaltuutettua**

Työnantajan velvollisuus tarjota lisätyötä

TSL 2:5

- Jos TA tarvitsee lisää työntekijöitä hänen osa-aikatyötä tekeville työntekijöilleen sopiviin tehtäviin, työnantajan on tarjottava työtä o-a työntekijälle
- HUOM! Esim. 20 h/ vk tai 0-sopimus
- Jos työn vastaanottaminen edellyttää koulutusta, jonka TA voi kohtuudella järjestää, työntekijälle on annettava tällainen koulutus.

TA:n lisätyöntarjoamisvelvoite TSL 2:5

- TA:n tarjottava lisätyötä oma-aloitteisesti kaikille osa-aikaisille.

POIKKEUS:

- ✓ sopimus tehty TT:n toiveiden mukaisesti osa-aikaiseksi
- ✓ TT ilmoittanut, että ei kiinnostunut työajan pidentämisestä

- **KKO 2006:49** Työnantaja oli palkannut avoimeksi tulleeseen tehtävään henkilön, joka oli hoitanut tehtävää määräaikaisessa työsuhteessa.
- Korkein oikeus katsoi, että työnantajalla ei ole velvollisuutta määräaikaisen sopimuksen jatkamiseen tai sen vakinaistamiseen sopimuskauden aikana. Tehtävän tuleminen avoimeksi merkitsi sitä, että yhtiö oli TSL 2:5:ssä tarkoitettulla tavalla tarvinnut lisää työntekijöitä.
- TSL 2:5 asettaa työnantajan palveluksessa jo olevat osa-aikaiset työntekijät etusijalle niihin työntekijöihin nähden, jotka muutoin pyrkivät lisätyöksi sopivaan tehtävään. **Korkeimman oikeuden mukaan tehtävää aikaisemmin hoitanut määräaikainen työntekijä rinnastuu ulkopuoliseen työnhakijaan. Yhtiön olisi tullut tarjota lisätyötä osa-aikaiselle työntekijälle.**

Sano "EI" uusille työsopimuksille

- Liikkeen luovutus
- Yleensä työsuhteen kestäessä
- Työsopimuslain mukaan uusia työsopimuksia ei tarvitse allekirjoittaa liikkeen luovutuksen yhteydessä tai muutoin työsuhteen kestäessä.

Miksi ei uusia työsopimuksia?

- Ehdot muuttuvat / laajentuvat esimerkiksi:
  - työajat (*mitä nykyisessä työsopimuksessa on sovittu viikottaisesta työajasta?*)
  - työssäkäyntialue
  - työtehtävät
  - sitoutuminen varallaoloon
  - velvollisuus lisätyöhön (osa-aikaisilla).
- Palkan muodostuminen
- Harhaanjohtavat/ lainvastaiset ehdot yleistyneen erityisesti suurien toimijoiden käyttämissä työsopimus pohjissa.

Palkkarakenteen muutos

- Uudessa työsopimuksessa lasketaan korkeammassa palkkaluokassa olevan työntekijän palkkaluokka työehtosopimuksen vähimmäistasolle.
- Samalla siirretään ylimenevä osuus henkilökohtaiseen lisään.
- Periaatteessa palkka säilyy entisenään, mutta..
- TA voi palkata uusia työntekijöitä työehtosopimuksen vähimmäispalkalla.
- Mahdolliset palkkausjärjestelmän muutokset? Heko-osuus tulee syödyksi
- TT:lle edullisinta: mahdollisimman korkea tehtävän vaativuuteen perustuva palkka ja sitten vasta heko-osuutta

Miksi kilpailukyky sopimus?

Kilpailukyky sopimus (kiky)

Keskusjärjestöt: EK, SAK, STTK, AKAVA

- Alkujaan vaihtoehto Suomen hallituksen kaavailemille pakkolaeille
  - HUOMIO: pakkolait olivat perustuslain ja kv-sopimusten vastaisia
- Vastapaino Suomen hallituksen kaavailemalle paikallisen sopimisen lainsäädännölle
  - TT-edun vastaista / Ay-liike piti neuvotteluoikeuden itsellään
- Tavoite: nostaa Suomen kilpailukykyä, lisätä työllisyyttä ja luoda työpaikkoja
  - Keinot: työvoiman halpuutus, sosiaaliturvamaksujen siirto, työajan pidennys...
- **Tavoitteen toteutuminen jää nähtäväksi**

Mikä muuttuu kikyn myötä?

- Tp-tes, Sostes, Ensihoito, AVAINTA
- Työaika pitenee 30 min / viikko
- LM asemaan merkittäviä parannuksia (Sostes, TP-tes ja Ensihoito)

Selviytymissopimus

- Kikyn mukaisesti mahdollisuus tehdä selviytymissopimus eli säästösopimus
  - Tp-tes ja sosteres

HUOM! TA EI voi ”pakottaa” tai ”painostaa” selviytymissopimukseen eli säästösopimukseen (sopimus on aina vapaaehtoinen)

- Jos TA ehdottaa selviytymissopimusta, ota yhteys luottamusmieheen tai edunvalvontaan!